

KOOLIBRI sünnipäevakuul
**PARIMAD PALAD
PARIMA HINNAGA!**

**100 raamatut
supersoodsalt
märtsi lõpuni!**

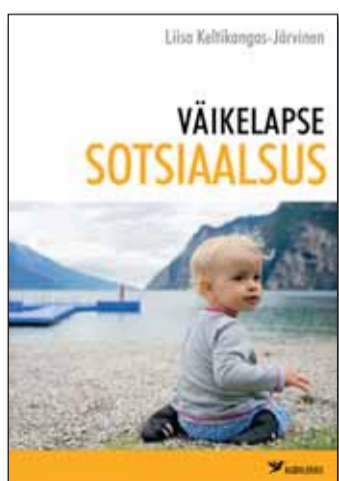
e-poes pood.koolibri.ee
esindustes ja laos

Ladu: Linamäe 8 / Põikmäe 5, Tänavasilma · E–R 10.00–16.30 · tel 608 1255
Tartu esindus: Aleksandri 8 · E–R 9.00–17.00 · tel 734 3904
Jõhvi esindus: Kooli 7 · E–R 9.00–17.00 · tel 354 0373

VÄIKELAPSE SOTSIAALSUS KUI AVASTAMATA MAAILM

Lasteaialapsi peetakse kodustest sotsiaalsemateks. On vanemaid, kes eelistavadki suurt rühma väiksemale, uskudes, et mida rohkem lapsi koos, seda pädevam suhtleja mudilast saab. Helsingi ülikooli psühholoogia-professor Liisa Keltikangas-Järvinen taolist seost ei kinnita – pigem vastupidi. Ta väidab, et lasteaiarühmas, kus enamasti on ligikaudu kakskümmend last, omandatakse pigem läbiõõgivõimet. Tegelikke sotsiaalseid oskusi, kus empaatialgi oluline roll, õpitakse nelja silma all koos täiskasvanuga. Suures kollektiivis ei ole võimalik mudilaste kõiki emotsioone peegeldada, mistõttu sotsiaalsete oskuste omandamine raskeneb.

See on üheks teemaks, millele keskendutakse Keltikangas-Järvineni uusimas raamatus „Väikelapse sotsiaalsus“. Autor rõhutab, et sotsiaalsete oskuste õppimine on pikk protsess, mis käivitub kohe pärast sündi, tuginedes muuhulgas lapse sellistele kogemustele, mille puhul täiskasvanu isegi ei aima, et tegemist on sotsiaalsete oskuste esimeste nurgakividega. Otsustavaks kujuneb väikelapse ja hoidja vaheline kiindumusuhete, mis aitab lapsel sotsialiseeruda nn sotsiaalse aju kujunemise kaudu. Keltikangas-Järvineni sõnul on mudilased juba enne esi-

mest sünnipäeva kogunud rohkesti infot selle kohta, kuidas inimesed üldiselt üksteist kohtlevad. Varajastest arengutingimustest sõltub, mil määral hilisemas elus vajatakse eripedagoogikat, koolipsühholoogi või muid teraapiaid (näiteks masenduse-tõrjutuse leevendust).

Päevahoiu mõju lapse sotsiaalsele arengule on analüüsitud mitmest aspektist ning käesolevasse raamatusse on koondatud värskimate uuringute tulemusi. Neist selgub, et igasugune kollektiiv väikelapse arengut automaatselt ei toeta. Raamatus analüüsitakse põhjalikult mudilase

vanuse ja rühma suuruse seost käitumisprobleemide ilmnemisega. Keltikangas-Järvinen rõhutab, et esmase hoolitsuse eripära, näiteks läheduse defitsiit, mõjutab aju vahendajaainete kaudu ka inimese stressitaluvust; ja muutused vahendajaainetes kujundavad kiindumusuhete stiili. Väide, et inimene mäletab veel täiskasvanuna, kuidas teda beebina hoiti, võib tunduda kummaline. Aga tõdemus, et varajased hoiutingimused programmeerivad aju toimima teatud kindlal viisil, mis võib kujuneda püsivaks, on psühholoogiaprofessori sõnul juba oluliselt usaldusväärsem sõnum.

Raamatus käsitletakse mitut aktuaalset kasvatusküsimust uuest vaatevinklist. Näiteks valutatakse Soome haridusteemalistes diskussioonides sageli südant niinimetatud *curling*-vanemate pärast – need on ülipüüdlid emad-isad, kes tahavad, et nende laps oleks vahetpidamata õnnelik. Keltikangas-Järvinen taunib Soome kasvatuskultuuris ajalooliselt kujunenud veendumust, et vaid raskused (mitte positiivsed kogemused) kasvatavad last. Nüüd kardetaksegi, et *curling*-vanemad tekitavad isekaid ning suurushullustust põdevaid täiskasvanuid, kes ühtegi pettumust taluda ei suuda. Autor rõhutab, et tegelikult peabki väikelaps

elama teatud suurushulluse tundekeskkonnas: ühel kindlal perioodil kujutleb ta, et on maailma naba ning imepäraseim tegelane. Kasvatakse tugevaks täiskasvanuks peavadki kõik lapsed teatud perioodil just nõnda tundma. Mudilase suurushullustust hakkab pooleteise aasta vanuses taanduma ning kaheaastase negatiivismi üheks põhjuseks ongi piirangutele pörkumine. Minapildi muutumine realistlikumaks toimub järgmiste eluaastate jooksul tasapisi, aga positiivne enesehinnang eeldab varajases lapsepõlves kogetud tunnet, et ollakse parim. Eelmurde-

ealised ülemäärased eneseimetluse all tavaliselt ei kannata, seevastu liiga madalat enesehinnangut peab Keltikangas-Järvinen kurvastavalt sagedaseks probleemiks.

Halvustavat mõistet *curling*-vanemad sobib kasutada juhtudel, mil lapsevanem ei suuda mudilase negatiivseid emotsioone hetkekski taluda, vaid üritab neid kohe ja ennetavaltki leevendada. Sellised vanemad tahavad, et lapse soovid saaks rahuldatud niipea kui need tekivad. Paraku õpib laps siis hoopis seda, et halb tuju on tõhusaks sihilepääsemise ja ümbrusega manipuleerimise vahendiks. Tulemus on nukker: laps ei õpi pettumusi taluma ning võib juhtuda, et beebiea suurushullustust jääb kestma kauemaks. Niisiis on piir eluterve hellitamise ning *curling*-vanemluse vahel habras. Keltikangas-Järvinen õpetab neil kahel nähtusel vahet tegema.

Soome kasvatusteadlase raamat on mõeldud laiale lugejaskonnale – eeskätt lastevanematele, aga ka üliõpilastele, haridusametnikele, kasvatus- ja sotsiaalteadlastele ning kõikidele neile, kes uue põlvkonna kujundamist oluliseks peavad.

MARE LEINO
tõlkija